

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка
Департамент освіти Сумської обласної державної адміністрації
Інститут педагогіки НАПН України
Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України
за участю

Національний Еразмус+ офіс в Україні
Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського»
Житомирський державний університет імені Івана Франка
Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка
Київський університет імені Бориса Грінченка
Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти
Державна установа «Палац дітей і молоді «Золак» м. Мінська», Білорусія
Казахський національний університет ім. аль-Фарабі, Казахстан
Ферганський державний університет, Узбекистан
Harbin University, China
University of Warmia and Mazury in Olsztyn, Poland
European Regional Academy in Armenia, Armenia
All Nations University College, Ghana
Velzys gymnasium, Lithuania
Oekraïense School, Netherlands
Technical University of Moldova, Moldova

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ВИЩОЇ ОСВІТИ: ГЛОБАЛЬНИЙ, ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ТА НАЦІОНАЛЬНИЙ ВИМІРИ ЗМІН

Матеріали VI Міжнародної
науково-практичної конференції
Том 1

23–24 квітня 2020 року

*До 90-тої річниці кафедри педагогіки
Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка*

Суми
Видавництво СумДПУ імені А. С. Макаренка
2020

УДК 378.091:001.895](477:4)(063)

I 66

*Рекомендовано до друку вченою радою
Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка
(протокол № 9 від 02.04.2020 р.)*

Редакційна колегія:

А. А. Сбруєва – доктор педагогічних наук, професор (**відповідальний редактор**);

М. А. Бойченко – доктор педагогічних наук, доцент;

Т. М. Дегтяренко – доктор педагогічних наук, професор;

С. Б. Кузікова – доктор психологічних наук, професор;

Г. Ю. Ніколаї – доктор педагогічних наук, професор

О. І. Огієнко – доктор педагогічних наук, професор;

О. Г. Козлова – кандидат педагогічних наук, професор;

С. М. Кондратюк – кандидат педагогічних наук, професор;

Н. М. Павлушенко – кандидат педагогічних наук, доцент;

А. О. Поляничко – кандидат педагогічних наук, доцент;

І. А. Чистякова – кандидат педагогічних наук, доцент

Інноваційний розвиток вищої освіти: глобальний, європейський та національний виміри змін: матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції (23–24 квітня 2020 року, м. Суми). Суми: Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2020. 275 с.

ISBN 978-966-698-289-9 (повне зібрання)

ISBN 978-966-698-290-5 (Том 2)

Збірник містить матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Інноваційний розвиток вищої освіти: глобальний, європейський та національний виміри змін», що є складовою виконання проєкту програми Еразмус+ Жан Моне Модуль. У матеріалах конференції розглядаються стратегії інноваційного розвитку вищої освіти в Україні, ЄС та світі; інновації у докторській підготовці молодих науковців: український, європейський та світовий досвід; організаційно-педагогічне забезпечення інноваційного розвитку вищої освіти в Україні, ЄС та у світі; стратегії та інноваційні технології підготовки викладачів вищої школи.

Proceedings contain materials of the International scientific-practical conference “Innovative development of higher education: global, European and national dimensions of change”. The conference is held within the framework of Erasmus+ Jean Monnet Module project. Proceedings of the conference reveal strategies of innovative development of higher education in Ukraine, EU and the world; innovations in doctoral training in educational/pedagogical sciences: Ukrainian, European and world experience; organizational and pedagogical support of innovative development of higher pedagogical education in Ukraine, EU and in the world; strategies and innovative technologies of the training of high school teachers.

The materials are published as part of the EU project which is funded with support from the European Commission. This publication reflects the views only of the authors and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Матеріали конференції подано в авторській редакції.

УДК 378.091:001.895](477:4)(063)

- розвиток інклюзії у вищій європейській школі. Освітня політика ЄС передбачає доступність вищої освіти для всіх без виключення верств населення. Однією з поширених практик інклюзивної освіти є залучення до навчання мігрантів і біженців. Серед усіх ініціатив із приводу ВО ключовими навичками є мовні компетенції. Прикладом цього є надання 100 тисячам біженців та щойно прибулим мігрантам онлайн-підтримки у вивченні мови. Ініціатива зорієнтована на допомогу в адаптації та інтеграції в нове мовне середовище за допомогою вивчення національної мови (Inclusive and connected higher education – Education & Training).

Отже, можемо зробити висновок, що основна мета міжнародного співробітництва в європейській вищій школі полягає в створенні можливостей для людей із вищою освітою обмінюватися досвідом через національні кордони, спільно працювати над створенням проєктів із розвитку й удосконалення навчання й викладання, проводити дослідницьку діяльність та сприяти розвиткові інновацій. Міжнародне співробітництво реалізується шляхом створення й підтримки програм міжнародних академічних обмінів, налагодження зв'язків між вищою школою та бізнесом. Подальшу перспективу досліджень вбачаємо в детальному вивченні зазначених напрямів міжнародного співробітництва у вищій європейській освіті.

ЛІТЕРАТУРА

Inclusive and connected higher education – Education & Training. Retrieved from: https://ec.europa.eu/education/policies/higher-education/inclusive-and-connected-higher-education_en

International cooperation and policy dialogue – Education & Training 2020. Retrieved from: https://ec.europa.eu/education/policies/international-cooperation/international-cooperation-and-policy-dialogue_en

Mobility and cooperation – Education & Training. Retrieved from: https://ec.europa.eu/education/policies/higher-education/mobility-and-cooperation_en

University Business Cooperation – Education & Training. Retrieved from: https://ec.europa.eu/education/policies/innovation-in-education/university-business-cooperation_en

Н. Л. Пастухова

ДУ «Інститут харчової біотехнології та геноміки НАН України»

Ю. О. Садовниченко

Харківський національний медичний університет

ВИЩА ОСВІТА УКРАЇНИ: У ПОШУКАХ ТРАЄКТОРІЇ РОЗВИТКУ

Сучасна освіта не може лишатись осторонь глобальних змін у соціально-економічних процесах і цивілізаційних викликів, зокрема автоматизації ринку праці, прискоренні темпів урбанізації, цифрової трансформації суспільства, невідповідності змісту освітніх програм вимогам роботодавців, старіння населення розвинених країн і можливості працевлаштування в поважному віці, скорочення державного фінансування, економічних війн, пандемій, тощо, і має обрати нові вектори розвитку. Проголошене освітньою парадигмою сьогодення «навчання протягом життя»

зумовлює відхід від державно-відомчої моделі галузі, однак закон України «Про освіту» лише визначає пошук її інноваційної альтернативи завданням Національної академії педагогічних наук. Якщо вибір стратегії розвитку освіти в цілому полягає в дотриманні розумного балансу між існуючими раціоналістичною, феноменологічною та неінституціональною моделями, то для її вищих рівнів напрям лишається нечітко окресленим. Метою нашої роботи було проаналізувати світові тенденції розвитку галузі та схарактеризувати деякі параметри вибору стратегії для ЗВО України.

Загальними рисами успішних систем вищого освіти різних країн на тлі боротьби за людський капітал є її доступність і масовість, посилення міжнародної конкуренції та інтернаціоналізація (Чупрунов, Стронгин, Грудзинский, 2013). Основні стратегії розвитку визначені такі, як «вшир», «вглиб» та комбінована (Сацик, 2015; Marginson, 2012).

Стратегія «вшир» (від якісної масової вищої освіти – до створення університетів світового класу) передбачає досягнення найвищих стандартів у сфері навчання й викладання, розширення загального доступу населення до високоякісних освітніх послуг, нарощування дослідницького потенціалу університетів, поступове еволюційне виокремлення університетських закладів, здатних конкурувати на міжнародному рівні. Застосовується в країнах Західної Європи. Головний недолік цієї стратегії – довготривалість і висока вартість.

Стратегія «вглиб» (від піонерних досліджень у проривних сферах знань – до створення університетів світового класу) полягає в розбудові за активної інституціональної та фінансової підтримки держави глобально конкурентних університетів серед уже існуючих університетських закладів, потенційно спроможних здійснювати важливі та перспективні наукові дослідження світового рівня. Ця стратегія активно використовувалась у Східній Азії в другій половині ХХ ст. (Пекінський, Національний Тайванський, Сеульський, Токійський, Кіотський університети), а зараз – у країнах, які динамічно розвивають свою економіку й освіту (Бразилія, Китай, Саудівська Аравія). Зусилля урядів концентруються на фінансовій підтримці обмеженої групи ЗВО, які мають найбільший конкурентний потенціал.

Комбінована стратегія «вшир» та «вглиб» практикується здебільшого у високорозвинених країнах світу, передусім у США, Австралії, Японії, Новій Зеландії, Південній Кореї, частково в Китаї та все більшою мірою в Західній Європі. Особливість для цієї моделі – стрімкий розвиток потужного приватного університетського сектору за наявного високого економічного потенціалу країн.

Пріоритетами розвитку Єдиного Європейського простору вищої освіти, як проголошено в «Стратегічних рамках для європейського співробітництва в галузі освіти та професійної підготовки» (ЕТ 2020), визначені чотири стратегічні цілі: навчання впродовж життя та мобільність; підвищення якості й ефективної освіти та професійної

підготовки; заохочення рівності, соціальної згуртованості й активної громадянської позиції; підвищення креативності й інновацій на всіх рівнях освіти та професійної підготовки (*Сучасні моделі професійної освіти і навчання в країнах Європейського Союзу: порівняльний досвід, 2018*).

Успіх будь-якої стратегії розвитку вищої освіти в умовах жорсткої конкуренції забезпечується її реалізацією на рівні конкретних закладів (Сацик, 2015; Marginson, 2012).

Україна на початку XXI ст. за показником охоплення вищою освітою входила в топ-20 країн, проте якість освіти в сучасному розумінні бажала кращого (місце за цим критерієм коливалося біля сотого). На зазначений індикатор впливає і значна кількість установ вищої освіти державної та приватної форм власності, яких на початок 2019 року було зареєстровано 1388: класичні університети, технічні, економічні, медичні, аграрні, педагогічні та інші, академії (разом – 282), інститути, консерваторії, коледжі, технікуми. Для порівняння у Франції – 80 університетів, у Італії – 89, у Німеччині – 250 (*Высшее образование в Европе, 2017; Стратегія реформування вищої освіти в Україні до 2020 року*).

З 2015 року в Україні впроваджується реформа, основними завданнями якої стали: забезпечення рівного доступу до якісної вищої освіти; реорганізація системи управління вищої освіти; трансформація університетів у освітньо-наукові центри, які здатні підготувати професіоналів та згенерувати ідеї для прискореної модернізації країни; забезпечення справедливої конкуренції між ЗВО як запоруки високої якості вищої освіти; створення належного зв'язку між ринком праці та системою вищої освіти; інтеграція вищої освіти України у світовий і європейський освітньо-науковий простір. При цьому серед закладів вищої освіти вперше закріплено дослідницький університет як флагман галузі.

З огляду на реальні можливості нашої держави, у тому числі економічні, та чинники, які забезпечують формування закладу освіти світового рівня (рис. 1), на сьогодні реалізується модель стратегії «вглиб»: збільшення державного фінансування обмеженому числу провідних українських ЗВО, які мають найбільший потенціал конкурентного розвитку та в майбутньому можуть стати екосистемами, що готують студентів до активної та ефективної реалізації себе на професійних теренах, створюють базу інновацій та комерціалізації; позиціонують свою діяльність і як дослідницькі центри; акселератори, бізнес-інкубатори; платформи соціалізації студентів (*Стратегія 2030. Україна – Learning Nation, 2019*). Утім, на думку освітніх експертів, окрім підтримки проголошених освітніх лідерів, урядові варто було б не уникати розбудови наукових установ, успіхи яких донедавна забезпечували розвиток держави (Сацик, 2015).

Сучасний конкурентоспроможний на світовому рівні заклад вищої освіти має не тільки виконувати триєдину функцію освітнього, науково-дослідного, інноваційного центру, не тільки забезпечувати випускників

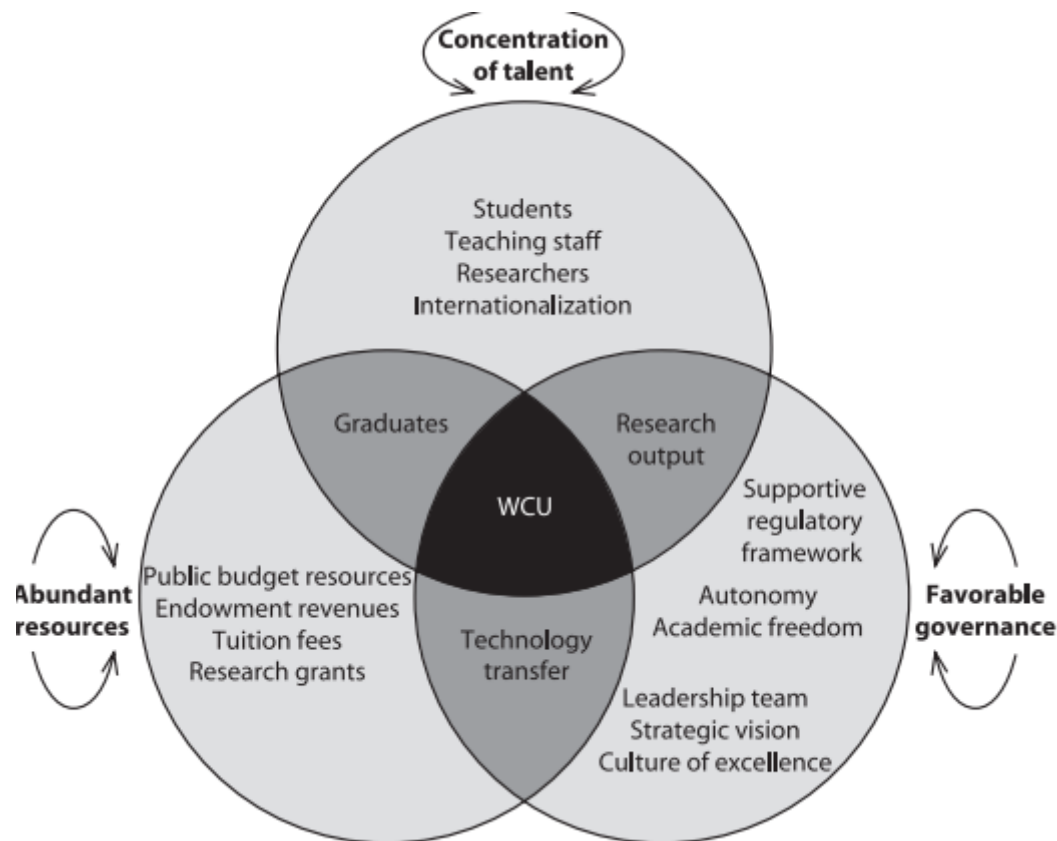

Рис. 1. Чинники формування університету світового рівня (WCU) (Salmi, 2009)

певним об'ємом знань, але й формувати у випускника здатність трансформувати отримані знання в суспільно-корисний продукт, уміти здійснювати ринкову комерціалізацію. Стратегія розвитку окремого ЗВО повинна корелюватися з параметрами інституційного профілю, сприяти розвитку ключових компетенцій університету та містити відповіді на три головних питання:

1. Місце ЗВО в національній системі освіти та на міжнародному рівні, аналіз потенційних загроз і можливостей (SWOT-аналіз)?
2. Які пріоритети розвитку в майбутньому?
3. Які нові види діяльності та які організаційні зміни необхідні для переходу у вибраний стан? (*Аналіз провідного вітчизняного та зарубіжного досвіду розвитку інституційного потенціалу університетів у контексті глобального лідерства*, 2015; Кайгородцев, Сарсембаева, Кайгородцева, 2015).

ЛІТЕРАТУРА

Аналіз провідного вітчизняного та зарубіжного досвіду розвитку інституційного потенціалу університетів у контексті глобального лідерства (частина I): препринт (аналітичні матеріали) (2015). С. Калашнікова (ред.). Київ: Інститут вищої освіти НАПН України.

Высшее образование в Европе (2017 г.). Режим доступу: <https://www.spbstu.ru/upload/inter/higher-education-europe-2017.pdf>.

- Кайгородцев, А. А., Сарсембаева, Г. Ж., Кайгородцева, Т. Ф. (2015). Концепция стратегии развития ВУЗа в условиях рыночной экономики. *Международный журнал экспериментального образования*, 11 (3), 379-382. Режим доступу: <http://www.expeducation.ru/ru/article/view?id=8429>.
- Сазик, В. (2015). У пошуку ефективної стратегії розвитку вищої освіти в Україні (аналіз можливостей та обмежувальних факторів). *Вища освіта України*, 3, 40-52.
- Стратегія 2030. Україна – Learning Nation* (2019). Український інститут майбутнього. Режим доступу: <https://www.uifuture.org/events/past/24923-anons/presentatsii/ukraina/learning/nation>.
- Стратегія реформування вищої освіти в Україні до 2020 року*. Режим доступу: <https://ed.eenu.edu.ua/upload/storage/357/502ce9ae970f16d556a38b1e26dc78a4.pdf>.
- Сучасні моделі професійної освіти і навчання в країнах Європейського Союзу: порівняльний досвід*: монографія (2018). В. О. Радкевич (ред.). Київ: ПТОО НАПН України.
- Чупрунов, Е. В., Стронгин, Р. Г., Грудзинский, А. О. (2013). Концепция и опыт разработки стратегии развития инновационного университета. *Высшее образование в России*, 8-9, 11-18.
- Marginson, S. (2012). Emerging countries need world-class universities. *University World News*, 214. Режим доступу: <https://www.universityworldnews.com/post.php?story=20120320114704953>
- Salmi, J. (2009). The Challenge of Establishing World-Class Universities. *The International Bank for Reconstruction and Development / The World Bank*, 116 p. Режим доступу: <https://siteresources.worldbank.org/EDUCATION/Resources/278200-1099079877269/547664-1099079956815/547670-1237305262556/WCU.pdf>

Н. П. Пономаренко

Сумський державний педагогічний
університет імені А. С. Макаренка

МОВЛЕННЄВА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК ПРОВІДНИЙ ПРОФЕСІЙНИЙ СТАНДАРТ РОБОТИ МОЛОДШОГО СПЕЦІАЛІСТА З ЖУРНАЛІСТИКИ

Одним із головних завдань медіасфери є інформування аудиторій про політичне, культурне, та соціально-економічне життя країни та світу, роз'яснення позицій із важливих внутрішніх і зовнішніх питань.

Освітньо-професійна програма 061 Журналістика (спеціалізація «Видавнича справа та редагування») готує молодших спеціалістів – фахівців видавничо-поліграфічного виробництва. Видавнича справа – це сфера суспільних відносин, що поєднує в собі організаційно-творчу та виробничо-господарську діяльність юридичних і фізичних осіб, зайнятих створенням, виготовленням і поширенням видавничої продукції. Редагування – це творчий процес опрацювання авторського тексту з метою його перевірки на відповідність логічним, мовним, психологічним та іншим нормам. Редактор – це основний творчий працівник у видавничій структурі, який безпосередньо відповідає за редагований оригінал, його структурний, інформативний, науковий і мовностилістичний рівень.

Спеціалізація «Видавнича справа та редагування» – це класична журналістська спеціальність, яка перебуває на перетині мовознавчих,